

*Гоблик Володимир Васильович,
д.е.н., доцент, перший проректор,
Королович Оксана Омелянівна,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Мукачівський державний університет*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПРИКОРДОННОЇ ТОРГІВЛІ В ТРАНСКОРДОННОМУ РЕГІОНІ

У статті розглянуто тематику розвитку прикордонної торгівлі в транскордонному регіоні, актуальність дослідження якої зумовлена, насамперед, новою хвилею розширення Європейського Союзу, вступом України до Світової організації торгівлі, підписанням та ратифікацією угод про малий прикордонний рух. У зв'язку з цим виникає потреба у розв'язанні проблем, пов'язаних з реалізацією регуляторної політики у сфері підприємництва, включаючи нормативно-правові акти, що забезпечують формування сприятливого інвестиційного клімату та належних умов ведення прикордонної торгівлі в межах транскордонних регіонів, сформованих між Україною та Європейським Союзом. Особливо важлива актуалізація дослідження прикордонної торгівлі для вирішення проблеми самозайнятості населення, підприємців та малих підприємств Закарпатської області, що межують з чотирма країнами ЄС: Польщею, Словаччиною, Румунією, Угорщиною. Встановлено, що на законодавчому рівні необхідно визначитись з дефініціями «прикордонної торгівлі», «прикордонної території», «суб'єктів прикордонної торгівлі» тощо та механізмів впливу на означений вид діяльності. Мета статті – окреслення специфіки прикордонної торгівлі та перспектив її розвитку в транскордонному регіоні між Україною та Європейським Союзом. У процесі дослідження застосовано метод аналізу для обґрунтування сутності категорії «прикордонна торгівля», метод порівняння та абстрагування, логічний метод. Основні результати досліджень: обґрунтовано специфіку нового пакету ініціатив ЄС, який допоможе усунути бар'єри для транскордонної торгівлі країн всередині ЄС та може бути використаний в нинішніх реаліях України; виділено систему мотиваційних стимулів удосконалення концепції прикордонної торгівлі країн ЄС та України (у площині максимізації вигод від неї). Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні впливу лібералізації транскордонної торгівлі на посилення рівня споживчої безпеки на внутрішньому ринку ЄС. Виділено чинники успішної прикордонної торгівлі: потребу у прозорих відносинах між Україною та країнами ЄС; наявність відкритого потоку інформації та ефективних систем платежів для її організації. Таким чином проблеми транскордонної торгівлі потребують постійної уваги науковців, практиків, органів центральної та місцевої влади. Практична значущість полягає у можливості врахування та застосування вказаних підходів до вирішення проблем прикордонної торгівлі в діяльності прикордонного регіону. Перспективи подальших досліджень будуть базуватись на вивченні економічних вигод у розрізі удосконалення концепції прикордонної торгівлі між країнами ЄС та Україною.

Ключові слова: *прикордонна торгівля, прикордонний регіон, прикордонна територія, малий прикордонний рух, суб'єкти прикордонної торгівлі, Європейський Союз.*

ВСТУП

Постановка проблеми. Актуальність дослідження тематики розвитку прикордонної торгівлі в транскордонному регіоні зумовлена, насамперед, новою хвилею розширення Європейського Союзу, вступом України до Світової організації торгівлі, підписанням та ратифікацією угод про малий прикордонний рух. У зв'язку з цим виникає потреба в розв'язанні проблем, пов'язаних з реалізацією регуляторної політики у сфері підприємництва, включаючи нормативно-правові акти, що забезпечують формування сприятливого інвестиційного клімату та належних умов ведення прикордонної торгівлі в межах транскордонних регіонів, сформованих між Україною та Європейським Союзом. Особливо актуалізація дослідження прикордонної торгівлі важлива для населення, підприємців та малих підприємств Закарпатської області, що межують з чотирма країнами ЄС: Польщею, Словаччиною, Румунією, Угорщиною. На законодавчому рівні необхідно визначитись з дефініціями «прикордонної торгівлі», «прикордонної

території», «суб'єктів прикордонної торгівлі» тощо та механізмів впливу на означений вид діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання становлення та розвитку транскордонного співробітництва, розвитку підприємництва, специфіки прикордонної торгівлі вже протягом тривалого часу є предметом уваги науковців. Теоретичним і практичним питанням транскордонного співробітництва присвячені праці таких провідних дослідників, як П. Біленький, І. Будкін, І. Вахович, М. Долішній, М. Мальська, Н. Мікула, Ю. Макогон, В. Пила, В. Приходько, І. Тимечко, І. Школа, М. Янків та ін.

Водночас, проблеми прикордонної торгівлі в межах транскордонних регіонів, сформованих за участю прикордонних територій України та держав-членів Європейського Союзу, потребують постійного розгляду та більш детального аналізу.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті – окреслити специфіку прикордонної торгівлі та перспективи її розвитку в транскордонному регіоні між прикордонними сусідніми територіями України та

Європейського Союзу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Прикордонна торгівля – це зовнішня торгівля, яка здійснюється юридичними чи фізичними особами, що проживають (zareєстровані) на прикордонній території країни з метою задоволення власних потреб чи потреб населення прикордонних територій через транскордонні ринки на основі міждержавних угод чи відповідних документів [1].

Вчені, що досліджують зростання або зниження інтенсивності прикордонної торгівлі, відзначають, що кордон може як сприяти, так і перешкоджати їй. Був встановлений наступний «парадокс кордону», що має відношення до споживчих практик: інтеграція між прикордонними областями може як сприяти прикордонній торгівлі, так і стримувати її.

Транскордонна інтеграція, яка на перший погляд полегшує мобільність, знижує ефект «новизни» від території за кордоном і може служити підставою для зниження мобільності.

У той же час, якщо між територіями існують відмінності, які зацікавлюють покупців (по-різному виглядають торгові центри, відрізняються товари й обслуговування), мобільність, навпаки, зростатиме. При цьому несхожість не повинна бути занадто сильною, щоб не відштовхувати покупців. Серед інших причин, які сприяють прикордонній торгівлі, дослідники називають різницю в цінах; невисокі витрати на покупку; різноманітність товарів; кращий асортимент; сприятливий режим роботи торгових точок; інфраструктурні особливості торгівлі; відрізняються мова і звички [2, 3].

Спїрінгс і Ван дер Велде [4] пропонують концепцію діапазону звичності (пропускної спроможності або знання) для вимірювання звичності, яка або сприяє, або навпаки, стримує прикордонну торгівлю. Дослідники виділяють ряд відмінностей у сфері споживання різних країн, які чинять вплив на прикордонну торгівлю, умовно поділивши їх на емоційні та раціональні. Ці відмінності виступають як стимулюючі або стримуючі мобільність чинники (табл. 1).

Таблиця 1

Концепція діапазону звичності

	Чинники, що прискорюють	Чинники, що притягають	Чинники, що стримують	Чинники, що перешкоджають
Раціональні відмінності	Мізерність асортименту товарів у країні проживання	Великий асортимент, низькі ціни в країні прибуття	Різнманітність товарів, багатий вибір у країні проживання	Великі трансакційні витрати
Емоційні відмінності	Втома від звичності середовища в країні проживання	Задоволення від покупки і поїздки в країну прибуття	Довіра системі гарантійного обслуговування в країні проживання	Заклопотаність проблемами

Джерело: розробка автора

Слід нагадати, що суб'єктами прикордонної торгівлі є мешканці прикордонних регіонів, що проживають чи здійснюють підприємницьку діяльність на прикордонній території.

На нашу думку, можна виокремити [5]:

– «середнього споживача» без особливого досвіду здійснення прикордонної торгівлі, з низьким соціально-економічним статусом та культурним рівнем споживання, які не часто здійснюють закупівлю за кордоном, тому менш досвідчені, а також, імовірно, не розмовляють іноземною мовою;

– «транскордонний покупець», що більш схильний до закупівель за кордоном і має більше досвіду подорожування по різноманітних країнах, і, як правило, більш високий соціально-економічний статус. Такі особи також часто є користувачами Інтернету;

– «мешканці прикордонних регіонів», що здійснюють закупівлю товарів та отримують послуги на суміжній стороні кордону досить регулярно. Мають великий досвід здійснення прикордонної торгівлі;

– «підприємці прикордонних регіонів», що здійснюють підприємницьку діяльність на території, де проживають, закупаючи товари на суміжних прикордонних територіях по іншу сторону кордону, з метою подальшої реалізації за місцем реєстрації діяльності.

Незважаючи на роки інтеграції, бар'єри на

шляху торгівлі на єдиному ринку ЄС, як і раніше, існують. У зв'язку з різними положеннями, чинними в 27 країнах ЄС, продаж за кордон є складним і дорогим, особливо для малого бізнесу. Це велика відмінність від ринку в США, де підприємець з одного штату легко продаватиме свою продукцію споживачам іншого штату.

Кожна країна ЄС має власну правову систему, що і є проблемою для організації прикордонної торгівлі. Європейські підприємці не зацікавлені у здійсненні транскордонної торгівлі всередині ЄС, що зумовлює втрати порядку 26 мільярдів доларів США. Адаптація до різних національних законів при укладанні контракту, переклад, і робота адвоката коштуватимуть компанії в середньому по 10 тис. євро на кожний додатковий експортний ринок. В результаті тільки 9,3% компаній в ЄС продають свою продукцію в інші країни ЄС.

Водночас 500 мільйонів європейських споживачів втрачають можливість більш широкого вибору товарів за нижчими цінами. Нині зустрічається відмова фірм щодо продажу або поставки за кордон: щороку це щонайменше 3 мільйони осіб, у тому числі 130000 споживачів у Польщі. У результаті, тільки 9 відсотків польських споживачів купують товари через Інтернет з іншої країни ЄС, у той час як всередині Польщі цей показник сягає 35 відсотків [6].

Європейська комісія, нівелюючи цей бар'єр, прийняла проект Закону про створення спільного європейського права продажу [7]. Згідно з цим законом національні системи можуть продовжувати існувати, і це допоможе і споживачам, які забезпечать більш широкий вибір товарів і поліпшенню правового захисту, а також підприємцям, які зможуть розраховувати на більше число клієнтів.

Зняття бар'єрів у торгівлі є одним з пріоритетів розвитку. Додаткові загальноєвропейські правила допоможуть поживати продажі єдиного ринку, який є двигуном економічного зростання в Європі, він надає компаніям простий і дешевий спосіб розширити свій бізнес на нові європейські ринки, дозволяючи споживачам отримати вигоду від вигідних угод і високий рівень захисту. Передбачено, що Європейська комісія не має наміру ухилитися від національних правил, тому що нові закони засновано на принципі свободи вибору.

В основному закони стосуються внутрішнього ринку ЄС і гармонізації законодавства, прийняття законів щодо усунення відмінностей між національними законами, але тут мова йде про додаток до національного законодавства з регулювання транскордонної діяльності [8].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В ЄС ухвалено новий пакет ініціатив, який допоможе усунути бар'єри для транскордонної торгівлі всередині ЄС. Лібералізуючи транскордонну торгівлю, держави та інституції ЄС водночас посилюють рівень споживчої безпеки на внутрішньому ринку Європейського Союзу.

Країни ЄС, що межують з Україною, зацікавлені у подальшому удосконаленні концепції прикордонної торгівлі, а також у максимізації вигод від неї, тому погоджуються на участь у дослідженні прикордонної торгівлі. Її готові подати пропозиції щодо загальних підходів сприяння її розвитку в транскордонному просторі України з країнами ЄС. Успішна прикордонна торгівля потребує прозорих відносин між Україною та країнами ЄС, відкритого потоку інформації, а також ефективних систем платежів для її організації. Проблеми транскордонної торгівлі потребують постійної уваги науковців, практиків, органів центральної та місцевої влади.

Перспективи подальших досліджень будуть базуватись на вивченні економічних вигод у розрізі удосконалення концепції прикордонної торгівлі між країнами ЄС та Україною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС: Монографія / За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В. Борщевського, к.е.н. Т. Васильціва. – Львів: Ліга Прес, 2009. – 436 с.
2. Velde, B. M. R. van der; Spierings, B. H. Cross border shopping and the «bandwidth of familiarity»: Exploring the positive impact of national borders on consumer mobility in the Euregion Rhine-Waal. – URL: <http://repository.uibn.ru.nl/handle/2066/69012>.
3. Мікула Н. А. Прикордонна торгівля як явище соціально-економічного розвитку / Н. А. Мікула, І. Р. Тимечко // Соц.-екон. дослідж. в перехід. період. – 2007. – Вип. 4. – С. 98-112.
4. Bas Spierings and Martin Van Der Velde. Shopping, Borders and Unfamiliarity: Consumer Mobility in Europe. – URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9663.2008.00484.x/pdf>.
5. Гоблик В. В. Специфіка прикордонної торгівлі в транскордонному просторі України з ЄС / В. В. Гоблик, І. Р. Тимечко // Регіональна економіка. – 2013. – №1. – С. 195-201.
6. UE. Projekt zniesienia barier w unijnym handlu, prezydencja zadowolona. – URL: http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,10450215,UE_Projekt_zniesienia_barier_w_unijnym_handlu_prezydencja.html.
7. KE: unijne rozporządzenie ma znieść bariery w handlu transgranicznym. – URL: http://wyborcza.biz/biznes/1,100969,11942653,KE_unijne_rozporzadzenie_ma_zniesc_bariery_w_handlu.html#ixzz22U7X5DJe.
8. Jesienią projekt nowego europejskiego prawa ws. e-handlu. – URL: http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,9973673,Jesienia_projekt_nowego_europejskiego_prawa_ws_e_handlu.html.

Гоблик Владимир Васильевич, Королович Оксана Емельяновна

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СУБЪЕКТОВ ПРИГРАНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ В ТРАНСГРАНИЧНОМ РЕГИОНЕ

В статье исследуется тематика развития приграничной торговли в трансграничном регионе, актуальность исследования которой обусловлена, прежде всего, новой волной расширения Европейского Союза, вступлением Украины во Всемирную торговую организацию, подписанием и ратификацией соглашений о малом пограничном движении. В связи с этим возникает потребность в решении проблем, связанных с реализацией регуляторной политики в сфере предпринимательства, включая нормативно-правовые акты, обеспечивающие формирование благоприятного инвестиционного климата и надлежащие условия ведения приграничной торговли в пределах приграничных регионов, сформированных между Украиной и Европейским Союзом. Особенно важна актуализация исследования приграничной торговли для решения проблемы самозанятости населения, предпринимателей и малых предприятий Закарпатской области, которая граничит с четырьмя странами ЕС Польшей, Словакией, Румынией, Венгрией. Установлено, что на законодательном уровне необходимо

определяться с дефинициями «приграничной торговли», «приграничной территории», «субъектов приграничной торговли» и т.д. и механизмов воздействия на определенный вид деятельности. Цель статьи – определение специфики приграничной торговли и перспектив ее развития в трансграничном регионе между Украиной и Европейским Союзом. В процессе исследования применен метод анализа для обоснования сущности категории «приграничная торговля», метод сравнения и абстрагирования, логический метод. Основные результаты исследований: обосновано специфику нового пакета инициатив ЕС, который поможет устранить барьеры для трансграничной торговли стран внутри ЕС и может быть использован в нынешних реалиях Украины; выделено систему мотивационных стимулов совершенствования концепции приграничной торговли стран ЕС и Украины (в плоскости максимизации выгод от нее). Научная новизна исследования заключается в обосновании влияния либерализации трансграничной торговли на усиление уровня потребительской безопасности на внутреннем рынке ЕС. Выделены факторы успешной приграничной торговли: потребность в прозрачных отношениях между Украиной и странами ЕС; наличие открытого потока информации и эффективных систем платежей для ее организации. Таким образом, проблемы трансграничной торговли требуют постоянного внимания ученых, практиков, органов центральной и местной власти. Практическая значимость заключается в возможности учета и применения указанных подходов к решению проблем приграничной торговли в деятельности пограничного региона. Перспективы дальнейших исследований будут базироваться на изучении экономических выгод в разрезе совершенствования концепции приграничной торговли между странами ЕС и Украиной.

Ключевые слова: приграничная торговля, приграничный регион, пограничная территория, малое пограничное движение, субъекты приграничной торговли, Европейский Союз.

Hoblyk V., Korolovych O.

CURRENT PROBLEMS OF SUBJECTS OF CROSS-BORDER TRADE DEVELOPMENT IN BORDER REGION

Relevance of the research of the topic of cross-border trade in the trans boundary region is due, above all, to a new wave of enlargement of the European Union, Ukraine's accession to the World Trade Organization, the signing and ratification of the local border traffic agreements. In this connection there is need to address the problems associated with the implementation of regulatory policy in the sphere of business, including regulations to ensure a favorable investment climate and appropriate conditions for doing cross-border trade within the border regions formed between Ukraine and the European Union. Updating of cross-border trade study is particularly important for the population, entrepreneurs and small businesses of the Transcarpathian region, which border with four EU countries, Poland, Slovakia, Romania and Hungary. At the legislative level it is necessary to determine the definitions of "border trade", "border area", "cross-border trade subjects," etc. and mechanisms of influence on a specific type of activity. The aim of article is to determine the specificity of cross-border trade and its prospects for development in the cross-border region between the neighboring border territories of Ukraine and the European Union. Methods: method of analysis of the category of cross-border trade essence; comparing and abstracting method. Results: 1. The specifics of the new EU package of initiatives that will help eliminate barriers to cross-border trade within the EU has been highlighted. 2. The system of motivational incentives improving the concept of cross-border trade the EU Countries and Ukraine (to maximize its benefits) has been highlighted. Scientific novelty -it has been stated that liberalizing cross-border trade, the state and the institutions of the EU at the same time increase the level of consumer safety in the inner market of the Union. Factors of successful cross-border trade have been highlighted, which can be defined as: 1) the need for transparency of relations between Ukraine and the EU; 2) the availability of an open flow of information and efficient payments systems for its organization. It has been stated that cross-border trade issues require constant attention of scientists, practitioners, central and local authorities. The practical significance is to identify the role of cross-border trade in the development of the border region.

Keywords: cross-border trade, border region, border area, a small border traffic, the subjects of border trade, the European Union.

Одержано 09.02.2016 р.